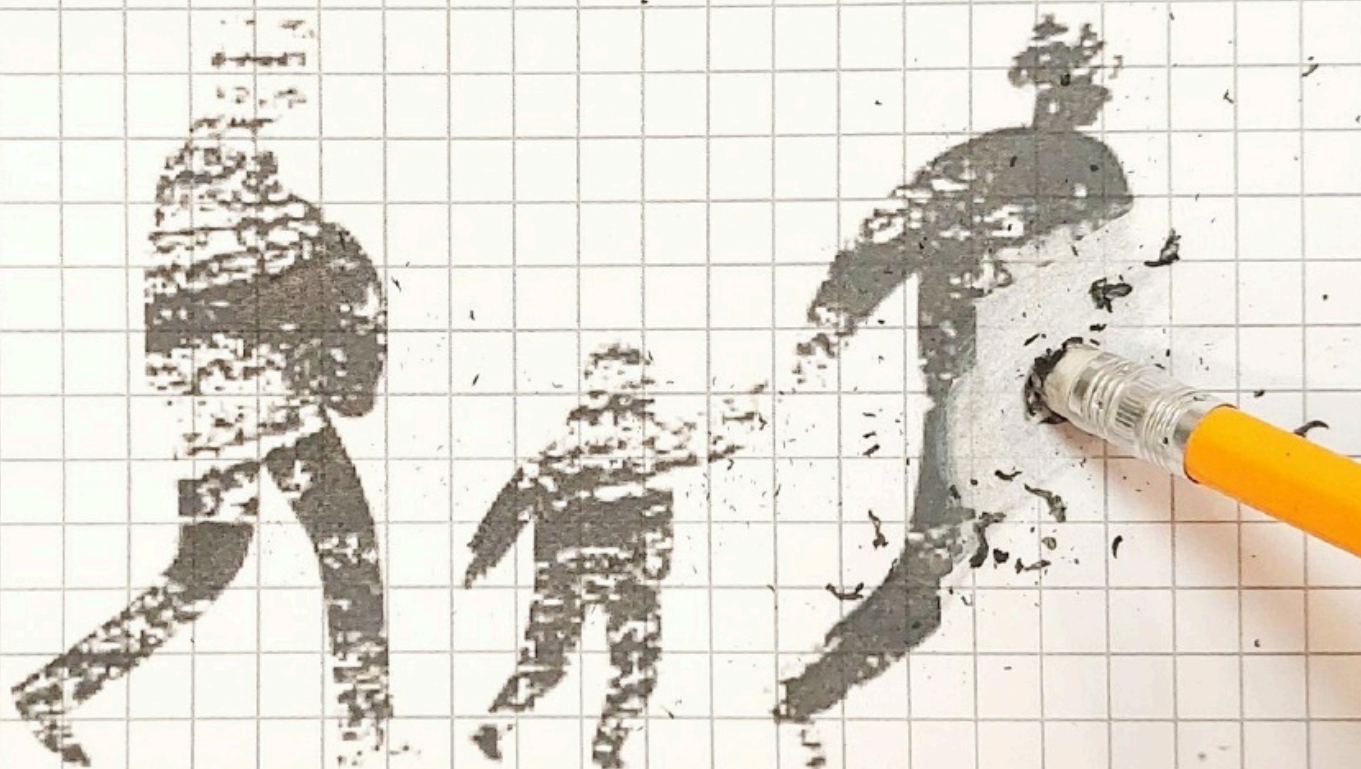

[redacted] apie [redacted]
[redacted]
[redacted] prieglobsčio [redacted]
[redacted]
[redacted] prašymo [redacted] pateikimą
[redacted]
[redacted] pareigūnams [redacted]
[redacted] informacijos [redacted]
[redacted] neturime [redacted]

PRIEIGA PRIE PRIEGLOBSČIO PROCEDŪROS

LIETUVOS RESPUBLIKOS DIPLOMATINĖSE ATSTOVYBĖSE UŽSIENYJE
IR VALSTYBĖS SIENOS APSAUGOS TARNYBOS PASIENIO KONTROLĖS PUNKTUOSE

PAPILDYMAS 2025

PRIEGLOBSTIS

M
I
G
R
A
C
J
A

I. PRIEIGA PRIE PRIEGLOBSČIO PROCEDŪROS: 2025 M. AKCENTAI

„Neturime migrantų antplūdžio, mūsų siena gerai saugoma“, – situaciją Lietuvoje 2025 m. apibūdino Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministras[1]. Jam antrino kai kurie Lietuvos Respublikos Seimo nariai: „*šiuo metu neteisėtos migracijos krizė yra suvaldyta*“[2]. Nepaisant to, 2021 m. liepos 2 d. paskelbta valstybės lygio ekstremalioji situacija visoje šalyje dėl masinio užsieniečių antplūdžio lieka neatšaukta jau ilgiau kaip puspenktų metų. Kartu su ekstremaliąja situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio tęsiasi į Lietuvos Respublikos teritoriją bandančių patekti užsieniečių „apgręžimas“ pasienyje, dažniausiai nesuteikiant galimybės pateikti prieglobsčio prašymo. Remiantis Valstybės sienos apsaugos tarnybos (toliau – VSAT) teikiamais duomenimis, 2025 m. tokių „apgręžtų“ asmenų buvo 1 652[3].

2025 m. vasario 12 d. Strasbūre Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – EŽTT) surengė viešą posėdį, kuriame pradėjo nagrinėti skundą prieš Lietuvą byloje dėl prieglobsčio prašytojų „apgręžimo“ pasienyje su Baltarusija[4]. Posėdžio metu Lietuvos Respublikos nuolatinis atstovas EŽTT ne kartą pabrėžė, kad Lietuvoje garantuojama prieiga prie prieglobsčio procedūros pasienio kontrolės punktuose (toliau – PKP), taip pat patikino iš 17-os teisėjų sudarytą Didžiąją kolegiją, kad pasienio pareigūnams nustatyti veiksmų algoritmai visiškai užtikrina tarptautinių įsipareigojimų laikymąsi. „*Mes ir toliau suteiksime tarptautinę apsaugą tiems, kurie naudojami durimis, bet ne langais ar kaminais*“, – pažymėjo Lietuvos atstovas ir valstybės vardu atsiprašė pareiškėjų už tai, ką jiems teko patirti, vis dėlto akcentuodamas byloje *N.D. ir N.T. prieš Ispaniją*[5] EŽTT pritaikytą „baustino elgesio“ (angl. *culpable conduct*) testą, t. y. pačių pareiškėjų netinkamą elgesį.

Pažymėtina, kad 2025 m. gegužės mėn. Lietuva padavė Baltarusiją į Tarptautinį Teisingumo Teismą[6], akcentuodama netinkamą Baltarusijos pusės elgesį su migrantais ir apeliuodama į teisės normas, kurios atleidžia pačius migrantus nuo atsakomybės. Be Lietuvos pozicijų, pateiktų skirtinguose teismuose, galimo tarpusavio nesuderinamumo (EŽTT aiškinama, kad migrantai patys kalti, o Tarptautiniame Teisingumo Teisme – kad kalta Baltarusija, o migrantai – aukos), šis pavyzdys iliustruoja tai, ką prof. James C. Hathaway vadina išsivysčiusių valstybių „šizofrenišku požiūriu į tarptautinę pabėgėlių teisę“ – kai vis stiprėjanti neįleidimo politika vystoma nuolat

[1] Žr. LRT.lt, „Migracijos departamento vadovui išrinkti bus skelbiamas dar vienas konkursas“, 2025 m. rugpjūčio 31 d., prieiga:

<https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2660209/migracijos-departamento-vadovui-isrinkti-bus-skelbiamas-dar-vienas-konkursas>

[2] Žr. Pasiūlymą dėl Įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ Nr. IX-2206 11, 26, 35, 41, 42, 43, 46, 50, 53, 58, 107 ir 141 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto (Dokumento Nr.: XVP-690, Reg. data: 2025-09-30), prieiga:

<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/b78ceef09dba11f0b2bd840de86d953b>

[3] Remiantis „Neįleistų neteisėtų migrantų statistika“, VSAT, prieiga: <https://vsat.lrv.lt/lt/naujienos/neileistu-neteisetu-migrantu-statistika/>

[4] Žr. European Court of Human Rights, *C.O.C.G. and Others v. Lithuania* (no. 17764/22), Grand Chamber hearing - 12 February 2025, prieiga: <https://www.echr.coe.int/w/c.o.c.g.-and-others-v.-lithuania-no.-17764/22->

[5] Europos Žmogaus Teisių Teismo 2020 m. vasario 13 d. sprendimas byloje *N.D. ir N.T. prieš Ispaniją* (pareiškimai Nr. 8675/15 ir 8697/15), ECLI:CE:ECHR:2020:0213JUD000867515

[6] Žr. International Court of Justice, *Alleged Smuggling of Migrants (Lithuania v. Belarus)*, prieiga: <https://www.icj-cij.org/case/200>

pabrėžiamo pasiryžimo laikytis prisiimtų tarptautinių įsipareigojimų fone. Prof. J. C. Hathaway vertinimu, nors teoriškai išsivysčiusios šalys galėtų tiesiog atsisakyti pokario metais sukurtos pabėgėlių teisės režimo (kadangi priešasčių, dėl kurių jis buvo sukurtas, nebeliko), jos to nedaro dėl daugybės sumetimų, įskaitant nenorą rodyti (nepageidautiną) pavyzdį mažiau išsivysčiusioms šalims, kurios šiuo metu priima absoliučią daugumą pabėgėlių[7]. Atitinkamai, išsivysčiusioms šalims naudinga toliau deklaruoti savo įsipareigojimą laikytis pabėgėlių teisės, bet tuo pačiu metu dėti visas pastangas, kad faktinis šių įsipareigojimų vykdymas būtų kuo labiau simbolinis[8]. Anot šiuo metu jau buvusio Jungtinių Tautų Vyriausiojo pabėgėlių komisaro Filippo Grandi, Europos šalių diskusijose apie imigraciją vis kartojasi žodis „kontrolė“[9]. Ši tendencija atsispindi ir 2025 m. lapkričio pabaigoje pasirodžiusiame Vidaus reikalų ministerijos parengtame atnaujintų „Lietuvos migracijos politikos gairių“ projekte, kuriame žodis „kontrolė“ minimas virš 20 kartų, o, pvz., „žmogaus teisės“ – vos 2 kartus[10].

Netrukus po Lietuvos Respublikos nuolatinio atstovo EŽTT patikinimo, jog Lietuva pasiryžusi ir toliau suteikti tarptautinę apsaugą „*tiems, kurie naudojami durimis*“, prie Kybartų kelio PKP „durų“ iš Rusijos pusės atvyko moteris, kuri žodžiu ir raštu kreipėsi į Lietuvos pasienio pareigūnus dėl prieglobsčio. Prašymo iš jos nepriėmė ir galiausiai moteris buvo priversta grįžti į kilmės šalį. Aiškinantis aplinkybes, VSAT atstovai informavo, kad „*apie piliėtės prieglobsčio prašymo pateikimą pareigūnams informacijos neturi*“ – jau standartiniu tapęs *ipse dixit* atsakymas, gaunamas kaskart, kai fiksuojamas prieglobsčio prašymo neregistravimas pasienyje. Kaip ir kitais panašiais atvejais, VSAT laikėsi pozicijos, kad moteris prašymo suteikti prieglobstį neteikė ir tiesiog bandė atvykti į Lietuvos Respubliką neturėdama tam reikiamų dokumentų.

Šį istoriją turėjo tęsinį – minėta moteris kreipėsi į teismą, prašydama panaikinti sprendimą dėl atsisakymo leisti atvykti bei priimti jos prieglobsčio prašymą[11]. Regionų administracinis teismas, nenustatęs pagrindo abejoti pareiškėjos nurodytomis aplinkybėmis, tenkino jos skundą iš dalies bei panaikino skundžiamą sprendimą. Siekiant įvertinti pareiškėjos paaiškinimų dėl prašymo suteikti prieglobstį nepriėmimo pagrįstumą, teismas buvo įpareigojęs VSAT pateikti su pareiškėja bendravusių pareigūnų asmens registratorių įrašus (nešiojami vaizdo ir garso registratoriai, *body* kameros), tačiau jie nebuvo pateikti, motyvuojant tuo, kad įrašai nebuvo padaryti ar neišsisaugojo. Atsižvelgus į tai, kad nagrinėjamomis aplinkybėmis pareigūnai turėjo būti įsijungę registratorius ir fiksuoti situaciją, teismas įpareigojo VSAT vadą imtis priemonių, kad tokių pažeidimų nebūtų daroma.

Su analogiška problema susidūrė ir Seimo kontrolierių įstaiga, kuri, reaguodama į pranešimus apie nepriimamus prieglobsčio prašymus, 2025 m. vasarą atliko kelis tyrimus dėl prieglobsčio procedūros prieinamumo Lietuvos Respublikos PKP[12]. Nepaisant to, kad asmens registratorių naudojimas pasienyje turėjo „*padidinti skaidrumą ir*

[7] Jungtinių tautų pabėgėlių agentūros duomenimis, 2024 metais 67 proc. pabėgėlių, bėgančių nuo konfliktų ir persekiojimo, buvo likę netoli savo kilmės šalies ir apsistoję kaimyninėse šalyse. 73 proc. visų pabėgėlių 2024 m. buvo priėmusios mažų ir vidutinių pajamų šalys (pvz., Čadas, Kongo Demokratinė Respublika, Etiopija, Uganda, Bangladešas, Pakistanas, Iranas, Turkija, Kolumbija, Peru, kt.). Žr. United Nations High Commissioner for Refugees. 2025. Global Trends: Forced displacement in 2024, prieiga: <https://www.unhcr.org/global-trends-report-2024?page=40>

[8] Žr. Hathaway, James C. "Non-Refoulement in a World of Cooperative Deterrence." T. Gammeltoft-Hansen, co-author. Colum. J. Transnat'l L. 53, no. 2 (2015): 235-84, prieiga: <https://repository.law.umich.edu/articles/1485/>

[9] Žr. LRT.lt, „Filippo Grandi. Europos šalių diskusijose apie imigraciją vis kartojasi žodis – kontrolė“, 2024 m. rugpjūčio 20 d., prieiga: <https://www.lrt.lt/naujienos/pozicija/679/2343086/filippo-grandi-europos-saliu-diskusijose-apie-imigracija-vis-kartojasi-zodis-kontrolė>

[10] Žr. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. sausio 22 d. nutarimo Nr. 79 „Dėl Lietuvos migracijos politikos gairių patvirtinimo“ pakeitimo“ projektą (Reg. Nr.: 25-14460(2), Reg. data: 2025-11-26), prieiga: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/80f2ae20cad811f0a842b0e89767e3dc>

[11] Administracinė byla Nr. eI3-9842-621/2025, Teismo proceso Nr. 3-62-3-00464-2025-7.

[12] Žr. (1) Lietuvos Respublikos Seimo kontrolieriaus 2025 m. liepos 21 d. pažymą Nr. PA-136 „Dėl Seimo kontrolierės iniciatyva atlikto tyrimo Nr. 5D-2025/2.1-389 dėl prieglobsčio procedūros prieinamumo Lietuvos Respublikos pasienio kontrolės punktuose“, prieiga: <https://www.lrski.lt/documents/pazyma-del-seimo-kontrolieres-iniciatyva-atlikto-tyrimo-nr-5d-2025-2-1-389-del-prieglobscio-proceduros-prieinamumo-lietuvos-respublikos-pasienio-kontroles-punktuose/>;

(2) Lietuvos Respublikos Seimo kontrolieriaus 2025 m. liepos 25 d. pažymą Nr. PA-146 „Dėl Seimo kontrolierės iniciatyva atlikto tyrimo Nr. 5D-2025/2.1-465 dėl prieglobsčio procedūros prieinamumo Lietuvos Respublikos pasienio kontrolės punktuose“, prieiga: <https://www.lrski.lt/documents/pazyma-del-seimo-kontrolieres-iniciatyva-atlikto-tyrimo-nr-5d-2025-2-1-465-del-prieglobscio-proceduros-prieinamumo-lietuvos-respublikos-pasienio-kontroles-punktuose/>

atskaitomybę"[13], nė vienu atveju Seimo kontrolieriui nebuvo pateikti registratorių įrašai, kurie padėtų nustatyti faktines tiriamų įvykių aplinkybes. Seimo kontrolierė konstatavo, kad prielaidos, jog PKP yra sudaromos nepagrįstos kliūtys pasinaudoti teise kreiptis dėl prieglobsčio Lietuvoje suteikimo, tyrimo metu pasitvirtino, bei rekomendavo VSAT vadui, be kita ko, imtis priemonių, kad PKP būtų užtikrinamas prieglobsčio procedūros prieinamumas. Taip pat Seimo kontrolierė rekomendavo imtis priemonių, kad pareigūnai visuomet naudotų vaizdo registratorius ir teisės aktų nustatyta tvarka išsaugotų užfiksuotus vaizdo įrašus, o tarnybos struktūrinio padalinio vadovas laiku priimtų motyvuotą sprendimą pratęsti vaizdo duomenų saugojimo terminą ir pirmiau nurodytus duomenis pateiktų Seimo kontrolieriui, siekiant užtikrinti sklandų tyrimo atlikimą.

Įdomu, kad 2025 m. gruodžio 4 d. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas taip pat pasisakė dėl asmens registratorių naudojimo ir su tuo susijusio įrodinėjimo naštos paskirstymo: jei valstybės valdžios subjektas neįvykdo savo pareigos fiksuoti įrodymus, kai turi realią galimybę tą padaryti, būtent šiam subjektui tenka su tokios pareigos neįvykdymu susijusios neigiamos teisinės pasekmės. Teismas pažymėjo, kad toks įrodinėjimo naštos perkėlimas yra logiška policijos pareigūnų pareigos naudoti kūno kameras nevykdymo pasekmė[14].

Šiame kontekste paminėtina ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau – LVAT) 2025 m. gruodžio 30 d. nutartis byloje, susijusioje tiek su įrodinėjimo naštos paskirstymu, tiek su prieiga prie prieglobsčio procedūros, tiesa ne PKP, o prie „žaliosios sienos“[15]. Šioje byloje pareiškėjas nurodė, kad, su grupe kitų asmenų neteisėtai kirtęs Lietuvos Respublikos sieną, buvo sustabdytas VSAT pareigūnų Lietuvos teritorijoje, norėjo pateikti prieglobsčio prašymą, tačiau VSAT pareigūnai jį kartu su kitais išstūmė atgal į Baltarusijos teritoriją. VSAT neginčijo fakto, kad privertė pareiškėją grįžti į Baltarusijos teritoriją, tačiau laikėsi pozicijos, jog pareiškėjas jokiais būdais neprašė suteikti jam prieglobstį. Taigi, kaip neretai būna tokiose situacijose, esminis ginčas šioje byloje kilo dėl to, ar pareiškėjas iš tikrųjų prašė prieglobsčio.

Šiuo klausimu LVAT pažymėjo, kad „*pareiškėjas yra silpnesnioji ginčo pusė, todėl visi neaiškumai turėtų būti vertinami jo naudai*“. Anot teismo, „*nagrinėjant administracines bylas, yra taikytina bendrojo pobūdžio taisyklė, pagal kurią pareiškėjas turi pateikti arba teismui nurodyti įrodymus, galinčius patvirtinti jo nurodytas nagrinėjamai bylai reikšmingas faktines aplinkybes. Tokiais įrodymais laikytini paties pareiškėjo paaiškinimai, jo tolesnis elgesys <...>, kai, pakartotinai patekęs į Lietuvos Respublikos teritoriją, pareiškėjas buvo patalpintas į gydymo įstaigą ir ten pateikė prieglobsčio prašymą (šie faktai užfiksuoti įvairiuose dokumentuose), pareiškėjo ir kitų kartu buvusių užsieniečių parodymai, duoti ikiteisminio tyrimo dėl neteisėto sienos perėjimo metu*“ (62 p.).

LVAT vertinimu, pirmosios instancijos teismas (kuris atmetė pareiškėjo skundą) „*privalėjo atidžiau įvertinti VSAT pareigūnų pateiktus paaiškinimus apie tai, jog pareiškėjas prieglobsčio neprašė. Tuo tarpu nagrinėjamoje byloje pirmosios instancijos teismas iš esmės tik pacitavo atsakovo atstovų paaiškinimus, laikydamas juos vienareikšmiškai teisingais. Tinkamo visapusiško surinktų įrodymų vertinimo teismas neatliko ir nepateikė argumentų, kodėl atmeta pareiškėjo paaiškinimus, kitus jo poziciją patvirtinančius įrodymus*“ (62 p.). Įvertinęs byloje surinktų įrodymų visumą bei vadovaudamasis *inter alia* Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudencija, LVAT pripažino įrodytu faktu, jog pareiškėjui nebuvo suteikta galimybė pateikti tarptautinės apsaugos prašymą, bei konstatavo, kad

[13] Žr. LRT.lt, „VSAT, Policija įsigijo 2,5 tūkst. „kūno kamerų“ pareigūnams“, 2022 m. gruodžio 9 d., prieiga: <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1840986/vsat-policija-isigijo-2-5-tukst-kuno-kameru-pareigunams>

[14] Žr. (1) Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, „LAT: policijos pareigūnų nevykdyta pareiga įjungti kūno kameras lemia įrodinėjimo naštos perkėlimą valstybei“, 2025 m. gruodžio 4 d., prieiga: <https://www.lat.lt/lat-policijos-pareigunu-nevykdyta-pareiga-ijungti-kuno-kameras-lemia-irodinejimo-nastos-perkelima-valstybei/2278>;

(2) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. gruodžio 4 d. nuasmeninta nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-186-381/2025, prieiga: <https://www.lat.lt/data/public/uploads/2025/12/2025-12-04nuasmenintanutartisbylojee3k-3-186-381-2025.docx>

[15] Žr. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2025 m. gruodžio 30 d. nutartį administracinėje byloje Nr. eA-820-552/2025, prieiga: <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=1909f8e5-97a8-4867-a3eb-d9633cba8fed>

„VSAT pareigūnai, priverstinai išstumdami pareiškėją iš Lietuvos teritorijos ir nesuteikdami jam realios galimybės pateikti prieglobsčio prašymą, veikė neteisėtai” (64 p.).

Minėta LVAT nutartis rezonuoja su 2025 m. gruodžio 18 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendime byloje C-136/24 P pateiktais išaiškinimais[16], kuriais remiantis asmens pasakojimas laikytinas „liudytojo parodymais“ bei, atitinkamai, „įrodymu“, kuris negali būti tiesiog atmestas, kaip turintis žemą įrodomąją galią, neįvertinus visų pateiktų įrodymų visumos. Vienintelis reikšmingas kriterijus vertinant įrodymų įrodomąją galią yra jų patikimumas. Įrodymų vertė priklauso tik nuo to, ar liudytojo parodymuose pateikta informacija yra išsami, konkreti ir nuosekli, o juose pateikta informacija – patikima. Situacijose, kai asmens nusiskundimų esmė yra neveikimas iš valstybės institucijų pusės, jam pakanka pateikti *prima facie* įrodymus[17], patvirtinančius jo įvykių versiją, kaip antai buvimą tam tikroje vietoje ir dalyvavimą aprašytuose įvykiuose. Tam pakanka, kad pareiškėjas pateiktų išsamų, konkretų ir neprieštariną nagrinėjamų įvykių aprašymą. Pernelyg aukšto įrodinėjimo standarto nustatymas ir įrodinėjimo naštos netinkamas paskirstymas tokiose situacijose iš esmės užkirstų kelią bet kokiems veiksams, kurių gali imtis asmenys siekiant apginti savo pažeistas teises, tuo pačiu suteikiant šių teisių pažeidėjams faktinį imunitetą ir padarant pagrindinių teisių apsaugą neveiksminga.

Grįžtant prie Lietuvos metų aktualijų, 2025 m. balandį buvo eilinį kartą pakeistas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. liepos 2 d. nutarimas Nr. 517 „Dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo, valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valstybės operacijų vadovo paskyrimo ir Lietuvos Respublikos valstybės sienos apsaugos sustiprinimo“[18], įvedant papildomus apribojimus. Kaip antai, nustatyta, kad Medininkų ir Šalčininkų PKP „*nutraukiamas vykimas, išskyrus vykimą automobiliais*“ (prieš tai galiojančioje redakcijoje buvo nustatyta, kad „*nutraukiamas pėsčiųjų ir dviratininkų vykimas*“). Tokiu būdu, buvo uždraustas sienos kirtimas, pvz., vykstant motoroleriais, motociklais, mopedais, motoriniais dviračiais. Taip pat nutarime atsirado galimybė laikinai riboti asmenų judėjimą per minėtus PKP, „*kai yra pakankamai pagrindo manyti, kad toks asmenų judėjimas yra dirbtinai organizuojamas, skatinamas ar leidžiamas dalyvaujant kaimyninėms valstybėms ir (ar) jų institucijoms, su jų žinia veikiantiems asmenims ir dėl jo kyla grėsmės Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo interesams*“. Tokiu būdu VSAT vadui buvo suteikti įgaliojimai sustabdyti asmenų judėjimą per tam tikrus PKP iki 1 mėnesio laikotarpiui[19].

Šia galimybe buvo pasinaudota naktį iš spalio 21 d. į spalio 22 d., kai dėl kontrabandos tikslais naudojamų meteorologinių oro balionų įskridimo į Lietuvos oro erdvę VSAT vado sprendimu buvo laikinai uždaryti abu pasienyje su Baltarusija veikiantys PKP – Medininkų ir Šalčininkų. Judėjimas per šiuos PKP nebuvo galimas nuo maždaug 2.30 val. iki 9 val. ryto[20]. Pažymėtina, kad 2025 m. spalio 29 d. minėtos naujos Vyriausybės nutarimo

[16] Žr. 2025 m. gruodžio 18 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimą byloje C-136/24 P (Hamoudi v Frontex), ECLI:EU:C:2025:977, 105-109, 114-116 p.

[17] *Prima facie* įrodymai (lot. *prima facie* – „iš pirmo žvilgsnio“, „iš pirmo įspūdžio“) – įrodymai, kurie, nebent būtų paneigti, yra pakankami konkrečiam faktui nustatyti arba teiginiui pagrįsti.

[18] Žr. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2025 m. balandžio 16 d. nutarimą Nr. 208 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. liepos 2 d. nutarimo Nr. 517 „Dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo, valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valstybės operacijų vadovo paskyrimo ir Lietuvos Respublikos valstybės sienos apsaugos sustiprinimo“ pakeitimo“, prieiga: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/dce7fb921b5b11f08fdabd4950271e2c>

[19] Žr. 2025 m. balandžio 14 d. pažymą Nr. NV-679 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. liepos 2 d. nutarimo Nr. 517 „Dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo, valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valstybės operacijų vadovo paskyrimo ir Lietuvos Respublikos valstybės sienos apsaugos sustiprinimo“ pakeitimo“ projekto“, prieiga: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/5efdf2b8190411f09cbcab0ff4d74843>

[20] Žr. (1) Valstybės sienos apsaugos tarnyba, „Laikina buvo uždaryti Medininkų ir Šalčininkų pasienio kontrolės punktai (atnaujinta 9 val.)“, 2025 m. spalio 22 d., prieiga:

<https://vsat.lrv.lt/lt/naujienos/laikina-buvo-uzdaryti-medininku-ir-salcininku-pasienio-kontroles-punktai-7ci/>;

(2) LRT.lt, „Lietuva atnaujino eismą per pasienio su Baltarusija punktus“, 2025 m. spalio 22 d., prieiga:

<https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2722005/del-kontrabandiniu-balionu-laikina-uzdaryti-abu-dar-veike-pasienio-punktai-su-baltarusija>

Nr. 517 nuostatos buvo pripažintos netekusiomis galios[21], tačiau jau 2025 m. lapkričio 19 d. buvo grąžintos atgal[22], tik kažkodėl pakeičiant nutarimo papunkčių numeraciją.

2025 m. spalio 29 d., reaguodama į padažnėjusius atvejus, kai dėl kontrabandos tikslais naudojamų meteorologinių oro balionų, atskrendančių iš Baltarusijos teritorijos, sutrikdavo Vilniaus tarptautinio oro uosto veikla, Vyriausybė nutarė laikinai nutraukti vykimą per Šalčininkų PKP ir dar labiau apriboti vykimą per Medininkų PKP[23]. Nauji apribojimai buvo taikomi beveik tris savaites, kol buvo atšaukti 2025 m. lapkričio 19 d.[24] Tiesa, situacijai dėl meteorologinių oro balionų neišsprendus ir Vilniaus tarptautiniam oro uostui nuolat patiriant trikdžių, 2025 m. gruodžio 9 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė paskelbė „*valstybės lygio ekstremaliąją situaciją visoje šalyje dėl iš Baltarusijos Respublikos teritorijos į Lietuvos Respublikos teritoriją nuolat leidžiamų ir kontrabandą gabenančių balionų, keliančių grėsmę Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo interesams, bei dėl to kylančio pavojaus žmonių gyvybei, sveikatai, turtui ir (ar) aplinkai*“[25].

Pažymėtina, kad Vyriausybės nutarime, kuriuo buvo laikinai nutrauktas vykimas per Šalčininkų PKP ir apribotas vykimas per Medininkų PKP, atskirai paminėtas „*asmenų įleidimas į Lietuvos Respubliką ar išleidimas iš Lietuvos Respublikos dėl humanitarinių priežasčių*“, suteikiant VSAT diskreciją tam tikrais atvejais taikyti išimtį. Tai atspindi bendrą tendenciją, neretai pastebimą Lietuvos teisėkūroje po 2021 m. situacijos Baltarusijos pasienyje – akcentuoti „*humanitarines priežastis*“, bet ne prieglobstį, t. y. pakeičiant teisinius įsipareigojimus moraliniais – gailėsčiu, tarsi apsaugos suteikimas būtų geros valios gestas, o ne teisės aktų vykdymas. Atskirai paminėtina, kad 2025 m. spalio 29 d. Vyriausybės nutarimą lydinčiame dokumente[26] konkretizuojama, kad paminėtos „*humanitarinės priežastys*“ yra tokios, kaip jos apibrėžtos Lietuvos Respublikos įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties 2 str. 7¹ dalyje[27], kas nebūtinai taikoma situacijoms, kai asmuo kreipiasi dėl prieglobsčio. Bet kokiu atveju VSAT konsultacijų metu patvirtino, kad priegai prie prieglobsčio procedūros įvesti apribojimai įtakos neturėjo, aktualių laikotarpio incidentų nefiksuota.

„*Atvykimas į Lietuvos Respubliką dėl humanitarinių priežasčių*“, kaip išimtis, taip pat minimas Lietuvos Respublikos ribojamųjų priemonių dėl karinės agresijos prieš Ukrainą nustatymo įstatyme, kuris 2025 m. buvo kelis kartus

[21] Žr. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2025 m. spalio 29 d. nutarimą Nr. 734 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. liepos 2 d. nutarimo Nr. 517 „Dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo, valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valstybės operacijų vadovo paskyrimo ir Lietuvos Respublikos valstybės sienos apsaugos sustiprinimo“ pakeitimo“, prieiga:

<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/22314162b4e111f092fda1fd0c194cc5>

[22] Žr. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2025 m. lapkričio 19 d. nutarimą Nr. 801 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. liepos 2 d. nutarimo Nr. 517 „Dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo, valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valstybės operacijų vadovo paskyrimo ir Lietuvos Respublikos valstybės sienos apsaugos sustiprinimo“ pakeitimo“, prieiga:

<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/cb0ff662c54d11f0bf10920ce8b0026c>

[23] Žr. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2025 m. spalio 29 d. nutarimą Nr. 733 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės sienos kirtimo apribojimo ir nutraukimo“, prieiga: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/b9cb7c82b4e011f092fda1fd0c194cc5>

[24] Žr. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2025 m. lapkričio 19 d. nutarimą Nr. 800 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2025 m. spalio 29 d. nutarimo Nr. 733 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės sienos kirtimo apribojimo ir nutraukimo“ pripažinimo netekusiu galios“, prieiga:

<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/977fe3a2c54d11f0bf10920ce8b0026c>

[25] Žr. (1) Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2025 m. gruodžio 9 d. nutarimą Nr. 873 „Dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo ir valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valstybės operacijų vadovo paskyrimo“, prieiga:

<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/38677803d4cb11f0948bfb5fa1e0c51b>;

(2) Lietuvos Respublikos Vyriausybė, „Paskelbta valstybės lygio ekstremalioji situacija dėl hibridinės Baltarusijos atakos“, 2025 m. gruodžio 9 d., prieiga: <https://lr.lt/lt/naujienos/paskelbta-valstybes-lygio-ekstremalioji-situacija-del-hibridines-baltarusijos-atakos-svaO/>

[26] Žr. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „Dėl Vyriausybės nutarimo projekto pakartotinio teikimo“, prieiga:

<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/767f3611b4a411f0b28af49e6544ad31>

[27] Humanitarinės priežastys – liga, kitoks ūmus sveikatos sutrikimas ar organizmo būklė, asmeninė priežastis, kurios užsienietis negalėjo numatyti ir išvengti, nenugalimos jėgos (force majeure) aplinkybės, dėl kurių užsienietis negali išvykti iš Lietuvos Respublikos.

pakeistas[28], nustatant papildomas ribojamąsias priemones bei pratęsiant šio įstatymo galiojimą. Remiantis minėto įstatymo 3 straipsnio 4 dalimi, Rusijos Federacijos piliečių vykimui per Europos Sąjungos išorės sieną į Lietuvos Respublikos teritoriją taikomas individualus papildomas išsamus patikrinimas dėl jų atvykimo keliamos grėsmės Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui, viešajai tvarkai, viešajai politikai, vidaus saugumui, visuomenės sveikatai ar tarptautiniams santykiams. Remiantis to paties straipsnio 4¹ dalimi, tais atvejais, kai Baltarusijos Respublikos piliečiai vyksta per Europos Sąjungos išorės sieną į Lietuvos Respublikos teritoriją, papildomai vertinama rizika dėl jų atvykimo keliamos grėsmės bet kurios iš Šengeno valstybių narių viešajai tvarkai, vidaus saugumui, visuomenės sveikatai ar tarptautiniams santykiams. Įstatymas numato tam tikras išimtis ir papildomas sąlygas, įskaitant minėtą „atvykimą dėl humanitarinių priežasčių“, kai šios ribojamosios priemonės PKP netaikomos, tačiau nė viena iš numatytų išimčių nėra siejama su teisės į prieglobstį užtikrinimu.

Šiame kontekste paminėtina, kad, pvz., Rusijos piliečiai, kurie istoriškai sudaro vieną didžiausių ir stabiliausių prieglobsčio prašytojų grupių Lietuvoje, neretai kreipdavosi dėl prieglobsčio būtent PKP. Pvz., 2022 m. Lietuvos Raudonasis Kryžius (toliau – LRK) gavo pranešimus apie 69 Rusijos piliečius, kurie kreipėsi dėl prieglobsčio PKP atvykdami iš Rusijos ar Baltarusijos. Tačiau 2022 m. rugsėjo mėn., Lietuvos Respublikos Vyriausybei nustačius į Lietuvą siekiantiems patekti Rusijos piliečiams „individualų papildomą išsamų patikrinimą“[29], tokių atvejų staiga ir smarkiai sumažėjo, o pradėdant nuo 2023 m. gegužės mėn., kai buvo priimtas Lietuvos Respublikos ribojamųjų priemonių dėl karinės agresijos prieš Ukrainą nustatymo įstatymas, PKP registruotų Rusijos piliečių prašymų suteikti prieglobstį iš viso nebefiksuojama. 2023 m. buvo fiksuotas tik vienas toks atvejis (balandžio mėn., dar iki minėto įstatymo priėmimo), o 2024 m. – nė vieno. 2025 m. situacija nesikeitė – PKP registruotų Rusijos piliečių prašymų suteikti prieglobstį toliau nebuvo. Atsižvelgiant į tai, kad žmogaus teisių situacija Rusijoje atitinkamu laikotarpiu nepagerėjo bei tam tikrų profilių piliečių tarptautinės apsaugos poreikis nėra sumažėjęs (o galimai net yra išaugęs)[30], toks reikšmingas PKP registruojamų Rusijos piliečių prašymų suteikti prieglobstį statistikos pokytis suponuoja, jog įvyko tam tikrų pasikeitimų, nesusijusių nei su situacija Rusijoje, nei su šios šalies piliečių poreikiu ieškoti prieglobsčio. Šiame kontekste neatmestina, kad ribojamųjų priemonių įvedimas bei „individualaus papildomo išsamaus patikrinimo“ taikymas Rusijos piliečiams turėjo įtakos tokių asmenų galimybei veiksmingai pasinaudoti tarptautinės apsaugos suteikimo procedūra bei nustatyta tvarka kreiptis dėl prieglobsčio PKP.

Kalbant apie Baltarusijos piliečius, kurie jau ne vienerius metus sudaro didžiausią prieglobsčio prašytojų grupę Lietuvoje, 2022 m. LRK gavo pranešimus apie 30 Baltarusijos piliečius, kurie kreipėsi dėl prieglobsčio PKP atvykdami iš Rusijos ar Baltarusijos, o 2023 m. fiksuota 17 tokių atvejų. Tačiau pradėdant nuo 2024 m., kai Lietuvos Respublikos ribojamųjų priemonių dėl karinės agresijos prieš Ukrainą nustatymo įstatymo 3 straipsnis buvo papildytas 4¹ dalimi, numatančia ribojamųjų priemonių taikymą tais atvejais, kai Baltarusijos piliečiai atvyksta į Lietuvos Respublikos teritoriją, pastebimas reikšmingas PKP registruojamų Baltarusijos piliečių prieglobsčio prašymų skaičiaus sumažėjimas. Kaip antai, 2024 m. fiksuoti tik 6 tokie atvejai, o 2025 m. – vos 4 – tendencija, kuri kelia tuos pačius klausimus, kaip ir pirmiau aptarta prieglobsčio prašytojų iš Rusijos situacija. Vis

[28] Žr. (1) Lietuvos Respublikos ribojamųjų priemonių dėl karinės agresijos prieš Ukrainą nustatymo įstatymo Nr. XIV-1888 3, 4 ir 5 straipsnių pakeitimo įstatymą (2025 m. balandžio 17 d. Nr. XV-170), prieiga:

<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/51b82fa21c1d11f09cbcab0ff4d74843>;

(2) Lietuvos Respublikos ribojamųjų priemonių dėl karinės agresijos prieš Ukrainą nustatymo įstatymo Nr. XIV-1888 2, 4 straipsnių pakeitimo įstatymo papildymo 3-1, 3-2, 3-3 straipsniais įstatymą (2025 m. birželio 25 d. Nr. XV-323), prieiga:

<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/a2081242527311f0a19dcea0bcc863ad>

[29] Žr. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. rugsėjo 14 d. nutarimą Nr. 937 „Dėl kriterijų, kuriuos atitinkantys Rusijos Federacijos piliečiai gali būti įleidžiami per Europos Sąjungos išorės sieną į Lietuvos Respublikos teritoriją nepaprastosios padėties metu, nustatymo“, prieiga: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/8077ef1035c011edb4cae1b158f98ea5>

[30] Remiantis Eurostat duomenimis, 2022 m. Europos Sąjungos valstybėse prieglobsčio pasiprašė trigubai daugiau Rusijos piliečių (13 345) negu anstesniais 2021 m. (4 385), o 2023 m. šis skaičius dar labiau išaugo (18 895). 2024-2025 m. tokių prašymų pradėjo mažėti, tačiau jų skaičius vis dar viršija 2020-2021 m. rodiklius. Šaltiniai:

(1) https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/migr_asyappctza_custom_17263054/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=e3b41dc8-b123-427c-8ffe-550c5f948273&c=1750872022999;

(2) https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/migr_asyappctzm_custom_19708381/default/table

dėlto, šiuo atveju taip pat pastebima, kad tarptautinės apsaugos poreikių turintys baltarusiai saugumo sumetimais patys vis mažiau linkę bandyti išvykti iš šalies tiesiai per PKP su Lietuva dėl Baltarusijos pareigūnų taikomų patikrinimų.

Siekiant užtikrinti, kad nėra pažeidžiama teisė į prieglobstį, LRK teikė siūlymus papildyti Lietuvos Respublikos ribojamųjų priemonių dėl karinės agresijos prieš Ukrainą nustatymo įstatymą, aiškiai referuojant į teisę į prieglobstį, pvz., nustatant, kad šiame įstatyme numatytos ribojamosios priemonės nedaro poveikio Lietuvos Respublikos įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties 67 ir 140¹² straipsniuose įtvirtintai užsieniečių teisei PKP pateikti prašymą suteikti prieglobstį. Vis dėlto, į pateiktus siūlymus nebuvo atsižvelgta ir tokio pobūdžio papildomo saugiklio įstatyme neatsirado[31].

Atsižvelgus į tai, kad nuo 2022 m. Lietuvos Respublikos ambasadoje Minske nebuvo registruota naujų prašymų suteikti prieglobstį, taip pat įvertinus tai, jog dėl visų minėtoje ambasadoje pateiktų prašymų jau yra priimti galutiniai sprendimai, rengiant 2025 m. apžvalgą LRK planavo nebeskirti dėmesio „ambasados procedūrai“ bei koncentruotis išskirtinai į prieigą prie prieglobsčio procedūros PKP. Vis dėlto, 2025 m. įvyko tam tikrų dėmesio vertų pasikeitimų, kurie neleidžia visiškai atsisakyti šios temos. Kaip antai, keli Seimo nariai pasiūlė iš viso atsisakyti šios procedūros, konstatuodami, kad „*šiuo metu neteisėtos migracijos krizė yra suvaldyta*“, todėl prašymų suteikti prieglobstį pateikimo per ambasadą procedūros „*tolesnis galiojimas neturi logikos*“, bei kad „*[n]ei vienoje kitoje ES valstybėje tokios tvarkos dėl prieglobsčio prašymų pateikimo tvarkos nėra*“[32]. LRK palaikė šią Seimo narių iniciatyvą ir papildomai pažymėjo, kad galimybė pateikti prašymą suteikti prieglobstį Lietuvos Respublikos diplomatinėse atstovybėse ar konsulinėse įstaigose yra savaime neveiksni praktikoje bei, labai tikėtina, nesuderinama su Europos Sąjungos ir tarptautine teise[33]. Kartu atkreipėme dėmesį į tai, kad tuo atveju, jeigu, kaip nurodyta Seimo narių pasiūlyme, šiuo metu neteisėtos migracijos krizė yra suvaldyta ir tolesnis „krizinių“ nuostatų galiojimas neturi logikos, tai pirmiausia turėtų sąlygoti daugiau kaip prieš 4 metus paskelbtos valstybės lygio ekstremaliosios situacijos visoje šalyje dėl masinio užsieniečių antplūdžio atšaukimą.

Kitas „ambasados procedūros“ kontekste aktualus įvykis – 2025 m. gruodžio 1 d. pasirodžiusi Seimo kontrolierių pažyma dėl skundo prieš Lietuvos Respublikos ambasadą Baltarusijos Respublikoje[34]. Seimo kontrolierių įstaiga gavo moters skundą, kuriame ji nurodė, jog kelis kartus kreipėsi į Lietuvos Respublikos ambasados Baltarusijos Respublikoje darbuotojus, norėdama pateikti prieglobsčio prašymą, tačiau jie atsisakė jį priimti. Nepavykus prieglobsčio prašymo pateikti ambasadoje, moteris raštu kreipėsi į Užsienio reikalų ministerijos (toliau – URM) ir Migracijos departamento (toliau – MD) pareigūnus prašydama padėti ir priimti jos prieglobsčio prašymą, tačiau į šiuos kreipimusis nebuvo tinkamai atsakyta. Įvertinusi tyrimo metu nustatytas faktines aplinkybes, Seimo kontrolierė konstatavo, kad pareiškėjos skundas dėl ambasados, URM ir MD pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su pareiškėjos prieglobsčio prašymo nepriėmimu ir netinkamu jos kreipimusi nagrinėjimu, yra pagrįstas.

[31] Žr., pvz., Lietuvos Respublikos Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto 2025 m. balandžio 3 d. posėdį, prieiga: https://www.youtube.com/watch?v=lylGHCFqm_Y

[32] Žr. Pasiūlymą dėl Įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ Nr. IX-2206 11, 26, 35, 41, 42, 43, 46, 50, 53, 58, 107 ir 141 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto (Dokumento Nr.: XVP-690, Reg. data: 2025-09-30), prieiga: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/b78ceef09dba11f0b2bd840de86d953b>

[33] Šiuo klausimu žr. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2023 m. birželio 22 d. sprendimą byloje C-823/21, ECLI:EU:C:2023:504; taip pat Europos Žmogaus Teisių Teismo 2025 m. birželio 24 d. sprendimą byloje H. Q. ir kiti prieš Vengriją (pareiškimai Nr. 46084/21, 40185/22 ir 53952/22), ECLI:CE:ECHR:2025:0624JUD004608421

[34] Žr. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolieriaus 2025 m. gruodžio 1 d. pažymą Nr. PA-214 „Dėl X skundo Nr. 5D-2025/2.1-828 prieš Lietuvos Respublikos ambasadą Baltarusijos Respublikoje“, prieiga:

<https://www.lrski.lt/documents/pazyma-del-x-skundo-nr-5d-2025-2-1-828-pries-lietuvos-respublikos-ambasada-baltarusijos-respublikoje/>

LRK jau ketvirtus metus stebi, kaip (ar) yra užtikrinama asmenų prieiga prie prieglobsčio procedūros diplomatinėse atstovybėse ir PKP[35]. Šioje ataskaitoje pateikiami LRK surinkti ir susisteminti duomenys yra paremti žmonių pasakojimais ir jų pasidalintais įrodymais, VSAT ir MD teikta informacija, taip pat atviruose šaltiniuose randama informacija. Stebimos PKP registruojamų prieglobsčio prašymų skaičių mažėjimo tendencijos išlieka aktualios bei toliau nedžiugina. Laikas parodys, ar situacija pasikeis po 2026 m. birželio 12 d., pradėjus taikyti naujas tikrinimo prie išorės sienos procedūras[36]. Neatmestina, kad įvedus griežtesnes, bet kartu skaidresnes kontrolės priemones PKP padaugės prieglobsčio prašytojų. Pastebėjus tokį fenomeną, būtinai jį aptarsime po metų. Tuo tarpu šioje ataskaitoje aptarsime 2025 m. stebėtus atvejus, kai asmenys nesėkmingai mėgino pasinaudoti teise į prieglobstį.

[35] Žr. Prieigos prie prieglobsčio procedūros diplomatinėse atstovybėse užsienyje ir Valstybės sienos apsaugos tarnybos pasienio kontrolės punktuose 2022 m., 2023 m. ir 2024 m. ataskaitas, prieiga: <https://redcross.lt/veiklos/prieglobscio-ir-migracijos-programa/stebesena-2/>

[36] Žr. 2024 m. gegužės 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2024/1356, kuriuo nustatomas trečiųjų šalių piliečių tikrinimas prie išorės sienų ir iš dalies keičiami reglamentai (EB) Nr. 767/2008, (ES) 2017/2226, (ES) 2018/1240 ir (ES) 2019/817

II. GALIMYBĖ PATEIKTI PRAŠYMĄ SUTEIKTI PRIEGLOBSTĄ VSAT PKP

2025 m. stebėtas prieglobsčio prašymų, registruotų VSAT PKP[37], sumažėjimas. Pvz., 2022 m. VSAT PKP buvo registruota net 130 prašymų, 2023 m. – 24, o 2024 m. – 25 prašymai. Tuo tarpu 2025 m. VSAT PKP buvo registruota 5 kartus mažiau prieglobsčio prašymų nei 2024 m. – vos 5 (žr. lentelę žemiau).

1 pav. Prieglobsčio prašymai, registruoti VSAT PKP, esančiuose pasienyje su Baltarusija ir Rusija.

Prieglobsčio prašymai, registruoti VSAT PKP (išorinė siena su Baltarusija ir Rusija)							
2022 m.		2023 m.		2024 m.		2025 m.	
Siena su BLR	Siena su RUS	Siena su BLR	Siena su RUS	Siena su BLR	Siena su RUS	Siena su BLR	Siena su RUS
RUS – 55 TJK – 21 BLR – 6 UKR – 5 AZE – 3	BLR – 24 RUS – 14 UKR – 2	TJK – 6 RUS – 1	BLR – 17	CUB – 11 TJK – 4 UZB – 4	BLR – 6	BLR – 2 UKR – 1	BLR – 2
90	40	7	17	19	6	3	2
130		24		25		5	

Valstybių pavadinimų atvaizdavimui lentelėje naudojami trijų raidžių kodai iš Tarptautinės standartizacijos organizacijos ISO 3166 standarto (ISO3166-1 alpha-3): AZE – Azerbaidžanas, BLR – Baltarusija, CUB – Kuba, RUS – Rusija, TJK – Tadžikistanas, UKR – Ukraina, UZB – Uzbekistanas.

[37] Čia ir toliau analizuojama prieglobsčio prašymų, teiktų VSAT PKP, esančių prie išorinės sienos su Baltarusija ir Rusija, statistika. Prieglobsčio prašymai, teikti tarptautiniuose oro uostuose esančiuose PKP, nėra įtraukti, nebent nurodyta kitaip.

Pagrindiniai pastebėjimai:

- 2025 m. VSAT PKP vėl nebuvo registruota nė vieno Rusijos piliečių prieglobsčio prašymo.
- 2025 m. visus VSAT PKP registruotus prieglobsčio prašymus pateikė Baltarusijos arba Ukrainos piliečiai.

2025 m. pasižymėjo incidentų, kai prieglobsčio prašymai nebuvo priimti, gausa. Beveik visais atvejais turima įrodymų, kad užsieniečiai jau buvo perėję kaimyninių šalių – Baltarusijos arba Rusijos – pareigūnų patikrą, atsidūrę Lietuvos pusėje aiškiai išreiškė tarptautinės apsaugos poreikį, tačiau į tai nebuvo sureaguota.

LRK turi duomenų apie iš viso 10 incidentų, 2025 m. įvykusių prie išorinės sienos su Baltarusija ir Rusijos Federacijos Karaliaučiaus sritimi. Į šį skaičių įtraukti atvejai, kai prieglobsčio prašymai pakartotinai nebuvo priimti iš tų pačių asmenų, į PKP atvykusių skirtingomis dienomis arba tą pačią dieną vykusius per skirtingus PKP.

Lyginant su ankstesniais metais, LRK žinomų incidentų skaičius išaugo daugiau nei du kartus. Pvz., 2023 m. LRK buvo žinoma apie 4 atvejus (du iš jų – susiję su tais pačiais asmenimis), 2024 m. tokių atvejų irgi buvo 4 (du iš jų – susiję su tuo pačiu asmeniu).

2 pav. 2025 m. incidentų sąrašas prie išorinės sienos su Baltarusija ir Rusija.

2025 m. incidentų sąrašas prie išorinės sienos su Baltarusija ir Rusijos Federacija				
Nr.	Data	PKP	Kilmės šalis, lytis	Aplinkybės
1.	2025 m. I ketvirtis	Kybartų kelio PKP	RUS (mot.)	Atvyko pėsčiomis
2.		Medininkų PKP	GIN (vyr.)	Atvyko maršrutiniu autobusu
3.		Šalčininkų PKP	KEN ir SDN (2 vyr., 2 mot. ir nepilnametis)	Atvyko automobiliu + pėsčiomis
4.	2025 m. II ketvirtis	Šalčininkų PKP	SOM (vyr. ir mot.)	Atvyko automobiliu
5.		Medininkų PKP	SOM (vyr. ir mot.)	Atvyko automobiliu
6.		Kenos GPKP ir Kybartų GPKP	RUS (vyr.)	Vyko tranzitiniu traukiniu Maskva – Karaliaučius
7.		Kybartų GPKP ir Kenos GPKP	RUS (vyr.)	Vyko tranzitiniu traukiniu Karaliaučius – Maskva
8.		Kybartų GPKP	BLR (vyr.)	Vyko tranzitiniu traukiniu Karaliaučius – Maskva
9.		Šalčininkų PKP	BDI (vyr. ir mot.)	Atvyko maršrutiniu autobusu
10.	2025 m. III ketvirtis	Medininkų PKP	UKR (3 vyr.)	Atvyko maršrutiniu autobusu

Valstybių pavadinimų atvaizdavimui lentelėje naudojami trijų raidžių kodai iš Tarptautinės standartizacijos organizacijos ISO 3166 standarto (ISO3166-1 alpha-3): BDI – Burundis, BLR – Baltarusija, GIN – Gvinėja, KEN – Kenija, RUS – Rusija, SOM – Somalis, SDN – Sudanas, UKR – Ukraina.

1. Pasienis su Rusija

1.1. Rusijos pilietės atvejis

Pirmasis incidentas fiksuotas pasienyje su Rusijos Karaliaučiaus sritimi[38]. 2025 m. I ketv. Rusijos pilietė pėsčiomis atvyko į VSAT Pagėgių pasienio rinktinės (toliau – PR) Kybartų pasienio užkardos (toliau – PU) Kybartų

[38] Čia ir toliau dėl asmens duomenų apsaugos ir pačių asmenų saugumo neatskleidžiamos tikslios incidentų datos ir detalios aplinkybės, prieglobsčio prašytojų amžius bei kiti asmens duomenys.

kelio PKP bei žodžiu ir raštu kreipėsi į pareigūnus dėl prieglobsčio (moteris su LRK pasidalino raštiško prašymo nuotrauka), tačiau šie į tai nereagavo, prašymą priimti atsisakė. Pareigūnai paėmė moters pasą ir nueidami informavo, kad jai bus surašytas atsisakymo leisti atvykti kertant sieną dokumentas. Po kurio laiko pareigūnai grįžo ir moteriai įteikė šį dokumentą, kuriame buvo pažymėta neleidimo priežastis. Remiantis Šengeno sienų kodeksu, pažymėta, kad Rusijos pilietei neleista atvykti, nes ji „neturinti galiojančios vizos ar leidimo gyventi“ (C). Moteriai buvo nurodyta grįžti į Rusiją. Prieglobsčio prašytoja dokumentą pasirašyti atsisakė, tačiau galiausiai buvo priversta grįžti į kilmės šalį.

LRK kreipėsi į VSAT su prašymu paaiškinti, kodėl nebuvo priimtas Rusijos pilietės prieglobsčio prašymas. Kitą dieną po incidento VSAT informavo, kad minėta Rusijos pilietė bandė kirsti sieną, tačiau nebuvo įleista į Lietuvos Respubliką, nes neturėjo atvykimui reikiamų dokumentų. Taip pat VSAT pranešė, kad „*apie pilietės prieglobsčio prašymo pateikimą pareigūnams informacijos neturi*“.

Prieglobsčio prašytoja kreipėsi į teismą ir apskundė VSAT sprendimą, kuriuo jai buvo atsisakyta leisti atvykti. Moteriai pavyko įrodyti, kad buvo pažeista jos teisė į prieglobstį. Teismas įpareigojo VSAT panaikinti minėtą sprendimą dėl atsisakymo leisti atvykti. Kadangi VSAT nepateikė bylos nagrinėjimui reikalingų pilnų vaizdo įrašų (nei teritorijos vaizdo stebėjimo sistemų, nei ant pareigūnų uniforminės aprangos dalies tvirtinamų asmens registratorių), kurie turėjo užfiksuoti situaciją, kas iš tiesų vyko Kybartų kelio PKP ir kaip prieglobsčio prašytoja bendrauja su pareigūnais, teismas, be kita ko, priėmė atskirą nutartį, kuria įpareigojo VSAT vadą imtis priemonių, kad būtų laikomasi užfiksuotų vaizdo duomenų tvarkymo nustatytos tvarkos.

1.2. Rusijos piliečio atvejis

2025 m. II ketv. pradžioje Rusijos pilietis, du kartus vykęs tranzitiniu traukiniu Maskva – Karaliaučius ir Karaliaučius – Maskva (abiem kryptimis), net keturis kartus (kaskart kertant sieną) teikė prieglobsčio prašymus žodžiu ir raštu, tačiau visus kartus Lietuvos pareigūnai šiuos prašymus ignoravo. Du kartus asmuo prašėsi prieglobsčio VSAT Pagėgių PR Kybartų PU Kybartų geležinkelio PKP, esančiame pasienyje su Rusija, du kartus – VSAT Vilniaus PR Kenos PU Kenos geležinkelio PKP, esančiame pasienyje su Baltarusija[39].

Pirmasis bandymas kreiptis dėl prieglobsčio įvyko Kenos geležinkelio PKP. Pažymėtina, kad šios kelionės (asmeniui vykstant tranzitiniu traukiniu Maskva – Karaliaučius) metu LRK dar neturėjo tiesioginio ryšio su prieglobsčio prašytoju, ataskaitoje perteikta informacija apie pirmus nesėkmingus bandymus prašyti prieglobsčio jis su LRK pasidalino vėliau.

Pasak prieglobsčio prašytojo, VSAT pareigūnams atliekant kelionės dokumentų patikrą Kenos stotyje, pareigūnė perskaitė prieglobsčio prašytojo įteiktą popieriaus lapą, kuriame anglų ir lietuvių kalbomis buvo aiškiai išreikštas tarptautinės apsaugos poreikis (vyras pasidalino su LRK šio kreipimosi kopija), tačiau niekaip į tai nesureagavo ir, palikusi spaudą ant supaprastinto tranzito geležinkeliu dokumento (toliau – STGD), nuėjo. Prieglobsčio prašytojui pavyko sustabdyti kitą praeinantį pareigūną, kuris jam pasakė, kad Kenoje nėra galimybių priimti prieglobsčio prašymo ir tai galima padaryti tik Kybartų geležinkelio PKP, kai yra išvykstama iš Lietuvos teritorijos. Antrasis pareigūnas, pasak prieglobsčio prašytojo, su juo kalbėjo pagarbiai, tačiau jų pokalbį nutraukė pirmoji pareigūnė, nurodžiusi kolegai eiti tolyn ir nekalbėti su traukinio keleiviais. Paskui prie jo priėjo trečiasis pareigūnas, kuris užsirašė tam tikrą informaciją (paso duomenis, vagono ir keleivio vietos numerius), ir pasakė, kad informacija bus perduota kolegoms Kybartuose.

[39] Ataskaitos dalyje „2. Pasienis su Baltarusija“ šis atvejis (tiksliau – du nesėkmingi to paties asmens bandymai teikti prašymus pasienyje su Baltarusija) nėra atskirai aprašomas.

Kybartų geležinkelio PKP situacija pasikartojo. Anot prieglobsčio prašytojo, pareigūnai ignoravo jo prašymus atkreipti dėmesį ir perskaityti minėtą rašytinį kreipimąsi. Pasak jo, pasieniečiai tiesiog patikrino dokumentus, uždėjo spaudą ir nuėjo. Prieglobsčio prašytojo teigimu, konfidencialumo nebuvimas esant traukinyje ir teikiant prieglobsčio prašymą sukėlė jam stresą. Pasak jo, buvo labai sunku bendrauti su pareigūnais ir neatkreipti kitų keleivių bei traukinio palydovų dėmesio.

Po aprašytų nepavykusių bandymų kreiptis dėl prieglobsčio vyras susisieko su LRK ir pranešė, kad turi atgalinį traukinio į Maskvą, išvykstančio tos pačios dienos vakare, bilietą, nurodė vagono ir kupė numerius. LRK nedelsiant informavo VSAT apie dukart nepriimtą prieglobsčio prašymą ir tolesnius asmens ketinimus.

Prieglobsčio prašytojui vykstant atgaliniu maršrutu Karaliaučius – Maskva LRK palaikė su juo ryšį ir sekė situaciją. Perėjus Rusijos pasienio kontrolę ir atvykus į Kybartų geležinkelio PKP, prie prieglobsčio prašytojo priėjęs VSAT pareigūnas paėmė jo įteiktą rašytinį prieglobsčio prašymą, tuomet pasiėmė pasą bei STGD ir nuėjo nurodęs laukti. Pasak prieglobsčio prašytojo, jis buvo įsitikinęs, kad pareigūnas nuėjo pasitarti su pamainos vyresnioju, nes paprastai kelionės dokumentų patikra atliekama vietoje ir pareigūnai su dokumentais nenuveina. Tačiau po kurio laiko pas jį sugrįžo ne pareigūnas, o traukinio palydovė, kuri grąžino jo dokumentus, tarp kurių buvo įdėtas ir prieglobsčio prašymas. Per likusį laiką, kol traukinys stovėjo Kybartų stotyje, prie jo pareigūnai nebepriėjo. Po kiek daugiau nei trijų valandų traukinys pasiekė Kenos stotį, kur dokumentų patikrai įlipo Kenos geležinkelio PKP pareigūnai. Kaip nurodė prieglobsčio prašytojas, pastarieji atsisakė skaityti jo įteiktą popieriaus lapą ir jį ignoravo. Viena pareigūnė pasakė blogai suprantanti angliškai (prieglobsčio prašytojas kreipėsi rusų ir anglų kalbomis), o kai pamatė, kad apatinėje lapo dalyje yra ir laisvas vertimas į lietuvių kalbą, pasakė: „*Mums jokie papildomi dokumentai nereikalingi*“ (rus. „*нам лишние документы не нужны*“). Daugiau pareigūnai nebepasirodė, traukinys pajudėjo ir netrukus kirto valstybės sieną su Baltarusija.

Remiantis VSAT vėliau pateikta informacija, nurodytomis datomis tranzitiniais traukiniais vykę keleiviai dokumentų patikrinimo metu VSAT pareigūnams prašymų suteikti prieglobstį Lietuvos Respublikoje neteikė.

1.3. Baltarusijos piliečių atvejis

LRK žinomas dar vienas incidentas, 2025 m. II ketv. viduryje nutikęs pasienyje su Rusija, kai tranzitiniu traukiniu Karaliaučius – Maskva vyko du Baltarusijos piliečiai. Tiesa, iš pradžių buvo gauta informacijos tik apie vieną asmenį, kuris pats kreipėsi į LRK.

Baltarusijos pilietis LRK stebėtojui pranešė esantis tranzitiniame traukinyje, vykstančiame per Lietuvos teritoriją. Pasak jo, prieš tai traukiniui sustojus patikrai Kybartų geležinkelio PKP, jis kartu su kelionės dokumentais Lietuvos pareigūnams pateikė rašytinį prašymą suteikti prieglobstį bei papildomai žodžiu išreiškė tarptautinės apsaugos poreikį, tačiau pareigūnai į jo prašymą neatsižvelgė, uždėjo pasienio patikros žymą ir vyras buvo priverstas tęsti kelionę.

Ši istorija po pirmojo nesėkmingo bandymo kreiptis dėl prieglobsčio pasienyje su Rusija susiklostė kitaip nei anksčiau aprašytas Rusijos piliečio atvejis. Reaguojant į situaciją ir įvertinus tai, kad tranzitinis traukinys dar juda Lietuvos teritorijoje ir sustos antrajai patikrai pasienyje su Baltarusija, LRK kreipėsi į Kenos PU, kurios žinioje yra Kenos geležinkelio PKP, budėtoją su prašymu atkreipti dėmesį į traukinyje esantį keleivį, turintį tarptautinės apsaugos poreikį, ir, jam atvykus į Kenos geležinkelio PKP, sudaryti sąlygas pateikti prašymą suteikti prieglobstį. Po kurio laiko Kenos PU budėtojas pranešė, kad tranzitiniu keleiviniu traukiniu Karaliaučius – Maskva į Kenos geležinkelio PKP atvyko ne vienas, o du Baltarusijos piliečiai (abu – pilnamečiai vyrai), kurie pateikė prašymus suteikti prieglobstį, pradėta prieglobsčio procedūra.

Kitą dieną LRK stebėtojas vykdė pastarojo atvejo stebėseną ir lankėsi Kenos PU, kur bendravo su abiem prieglobsčio prašytojais. Pasak į LRK pasikreipusio vyro, jam pasiprašius prieglobsčio Kybartų stotyje pareigūnai kurį laiką delsė, tarėsi tarpusavyje ir minėjo, kad reikalingas URM tarpininkavimas ir „pakvietimas iš Freedom House“ (rus. „приглашение от Фридом хаус“), tačiau galiausiai į jo prieglobsčio prašymą neatsižvelgė. Tuo tarpu Kenos stotyje, kur jis pakartotinai dokumentus tikrinantiems pareigūnams pateikė rašytinį prašymą suteikti prieglobstį, viskas vyko sklandžiai. Kenoje prieglobsčio pasiprašė ir kitas kartu vykęs vyras, kuris Kybartų geležinkelio PKP prieglobsčio neprašė. Pasak prieglobsčio prašytojų, Lietuvos pareigūnai išlaipino juos iš traukinio, pradėjo atitinkamas procedūras, paskui nuvedė į laikino apgyvendinimo vietą.

2. Pasienis su Baltarusija

Be pirmiau minėtų dviejų vyrų, kurių prieglobsčio prašymai buvo registruoti Kenos geležinkelio PKP, 2025 m. pasienyje su Baltarusija esančiame PKP buvo priimtas tik vienas prieglobsčio prašymas. Tai įvyko 2025 m. IV ketv. pradžioje, praėjus daugiau negu metams nuo paskutinio pasienyje su Baltarusija esančiame kelio PKP registruoto prieglobsčio prašymo. Kaip minėta, 2025 m. Seimo kontrolierių įstaiga, reaguodama į pranešimus apie nepriimamus prieglobsčio prašymus, atliko net kelis tyrimus dėl prieglobsčio procedūros prieinamumo VSAT PKP, ypatingą dėmesį skiriant būtent pasieniui su Baltarusija, kur buvo stebėta daugiau incidentų, susijusių su nepriimtais prieglobsčio prašymais. Situacija pasienyje su Baltarusija išlieka komplikauta dėl PKP uždarymo ir atvykstantiems taikomų apribojimų, ją dar labiau apsunkina kliūtys Baltarusijos pusėje, kaip antai vietos pareigūnų taikomi kontrolės algoritmai, „išvykimo vizos“^[40] ir kt.

2.1. Gvinėjos piliečio atvejis

2025 m. I ketv. į LRK kreipėsi Gvinėjos pilietis, kuris nurodė nesėkmingai bandęs prašyti prieglobsčio VSAT Vilniaus PR Padvarionių PU Medininkų PKP.

Vyras į pasienį atvyko maršrutiniu autobusu Minskas – Vilnius, perėjo Baltarusijos pasieniečių kontrolę ir pateko į Lietuvos pusę, kur dokumentus tikrinantiems VSAT pareigūnams pasakė norintis prašyti prieglobsčio Lietuvoje. Anot prieglobsčio prašytojo, Lietuvos pareigūnai į tai neatsižvelgė, kelionės dokumente uždėjo atvykimo spaudą, jį perbraukė ir paliko specialią žymą „C“, nurodančią pagrindą, kuriuo užsienietis neleidžiamas – „neturi galiojančios vizos ar leidimo gyventi“, taip pat įteikė atsisakymo leisti atvykti kertant sieną dokumento kopiją^[41].

Pasak prieglobsčio prašytojo, pokalbis su pareigūnais vyko lauke, vyras į juos kreipėsi žodžiu, papildomai naudojo el. vertimo programėlę telefone. Galiausiai pareigūnai asmenį grąžino į Baltarusiją.

[40] Išvykimo vizų išdavimo procedūrą ir pačią išvykimo kontrolę bei su tuo susijusius niuansus, taip pat užsieniečių profilį – jų pažeidžiamumą, situaciją Baltarusijoje ir pan. – detalai aprašo žinoma baltarusių žmogaus teisių gynimo organizacija Human Constanta, veikianti Išeivijoje, tačiau per savo tinklą aktyviai renkanti ir sisteminanti informaciją pačioje Baltarusijoje. Žr. Human Constanta, „Humanitarian Crisis in Belarus and at the European Union Border in 2023-2024: a Structural Analysis and Perspectives“, 2025 m. balandžio 2 d., prieiga: <https://humanconstant.org/en/humanitarian-crisis-in-belarus-and-at-the-european-union-border-in-2023-2024-a-structural-analysis-and-perspectives/>

[41] Remiantis 2016 m. kovo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/399 dėl taisyklių, reglamentuojančių asmenų judėjimą per sienas, Sąjungos kodekso (Šengeno sienų kodeksas) V priedo A dalies 1 punkto d papunkčiu, „kai atsisakymas leisti atvykti trečiųjų šalių piliečiams neregistruojamas AIS, pase dedamas atvykimo spaudas, kryžmai perbrauktą neištrinamą juodu rašalu, ir priešais jį dešinėje pusėje taip pat neištrinamą rašalu parašoma raidė(-es), atitinkančią(-ias) atsisakymo leisti atvykti priežastį(-is), kurių sąrašas pateiktas atsisakymo leisti atvykti standartiniame blanke šio priedo B dalyje. <...>“. To paties priedo B dalyje pateiktas atsisakymo leisti atvykti standartinis blankas, kuriame inter alia pateikti atsisakymo leisti atvykti pagrindai, įskaitant „C) neturi galiojančios vizos ar leidimo gyventi“.

LRK kreipėsi į VSAT su prašymu pakomentuoti aukščiau aprašytą situaciją. VSAT informavo, kad minėtas asmuo jau antrą kartą mėgino kirsti sieną per PKP (pirmą kartą – 2024 m.) ir abu kartus kaip vykimo tikslą nurodė kitą Europos Sąjungos šalį, kurios išduotas laikinas leidimas gyventi yra pasibaigęs. VSAT teigimu, prieglobsčio šis Gvinėjos pilietis nė vienu atveju nesiprašė.

2.2. Kenijos ir Sudano piliečių atvejais

2025 m. I ketv. pabaigoje grupė Kenijos ir Sudano piliečių du kartus nesėkmingai bandė pateikti prieglobsčio prašymus, šįkart – VSAT Varėnos PR Tribonių PU Šalčininkų PKP.

Jiems esant Šalčininkų PKP teritorijoje, minėti asmenys (keturi suaugę ir vienas nepilnametis) susisiekė su LRK ir nurodė, kad prašosi prieglobsčio, tačiau į jų prašymus nėra reaguojama. LRK atstovai bandė skambinti į Šalčininkų PKP, tačiau susisiekti nepavyko. Atsižvelgus į tai, LRK susisiekė su Tribonių PU, kurios žinioje yra minėtas PKP, budėtoju ir informavo apie susiklosčiusią situaciją. Nepaisant to, galiausiai prieglobsčio prašytojai buvo grąžinti į Baltarusiją. Pirmą kartą į PKP prieglobsčio prašytojai atvyko pasamdytu automobiliu. Grąžinus juos į Baltarusiją asmenims pavyko įtikinti šios šalies pareigūnus dar kartą leisti vykti į Lietuvą ir kitą dieną jie ėjo pėsčiomis.

Asmenys pateikė pokalbio su Lietuvos pareigūnais garso įrašą, kuriame aiškiai girdėti, kaip jie prašo prieglobsčio, o pareigūnas juos ignoruoja ir teigia nesuprantantis, apie ką eina kalba[42]. LRK pasikreipus į VSAT buvo gautas atsakymas, kad asmenys nebuvo įleisti, nes neturėjo tvarkingų kelionės dokumentų, o prieglobsčio nesiprašė. Pažymėtina, kad, LRK žiniomis, Kenijos ir Sudano piliečių atveju atsisakymo leisti atvykti kertant sieną dokumentai jiems nebuvo įteikti, asmenys buvo sustabdyti ir apgręžti dar nepasiekus dokumentų patikrinimo vietos.

2.3. Somalio piliečių atvejais

2025 m. II ketv. pradžioje panašus atvejis pasikartojė su dviem Somalio piliečiais (pilnamečiais vyru ir moterimi), kurie prašymus suteikti prieglobstį taip pat teikė du kartus (šįkart – kelių dienų intervalu), pirmą kartą – Šalčininkų PKP, antrą kartą – Medininkų PKP. Asmenys į pasienį atvyko samdytu automobiliu.

Pirmą kartą Šalčininkų PKP Somalio piliečiai jų pasus tikrinusiems VSAT pareigūnams įteikė rašytinius prieglobsčio prašymus (LRK turi prašymų nuotraukas), tačiau pareigūnai patikrai pasiėmė tik jų pasus, bet ne prašymus. Asmenys nebuvo įleisti ir turėjo grįžti į Baltarusiją. Jų išvykimo viza, išduota Baltarusijos, buvo anuliuota, asmenys įpareigoti per nustatytą terminą palikti kaimyninę šalį.

LRK kreipėsi į VSAT, tačiau gavo standartinį atsakymą, kad neturima duomenų apie minėtą dieną Šalčininkų PKP Somalio piliečių pateiktus prieglobsčio prašymus.

Situacija pasikartojė po kelių dienų, kai tie patys asmenys automobiliu atvyko į Medininkų PKP. Prieglobsčio prašytojai turėjo naujai išduotas išvykimo visas, sėkmingai perėjo Baltarusijos pasieniečių kontrolę, tačiau bandymas pateikti prieglobsčio prašymus Lietuvos pusėje vėl buvo nesėkmingas. Anot prieglobsčio prašytojų, VSAT pareigūnai po pirminio kontakto liepė laukti ir nuėjo, o po maždaug 20 minučių grįžo ir nurodė vykti atgal į Baltarusiją. Kaip ir Šalčininkų PKP, Medininkų PKP jiems nebuvo įteikta jokių dokumentų dėl atsisakymo leisti atvykti, nepalikta žymų pasuose.

[42] Apie šį incidentą rašyta ir žiniasklaidoje. Žr. Delfi.lt, „Pasienyje su Baltarusija – netikėtas incidentas“, 2025 m. kovo 31 d., prieiga: <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/pasienyje-su-baltarusija-netiketas-incidentas-120097875>

2.4. Burundžio piliečių atvejis

Po aukščiau aprašytų atvejų pasienyje su Baltarusija esančiuose PKP kelis mėnesius nebuvo stebėta incidentų, susijusių su atsisakymu priimti prieglobsčio prašymus, kol 2025 m. II ketv. pabaigoje su LRK susisiekė du Burundžio piliečiai (vyras ir moteris).

Asmenys maršrutiniu autobusu atvyko į Šalčininkų PKP ir, perėję Baltarusijos pasieniečių kontrolę, kreipėsi į Lietuvos pareigūnus dėl prieglobsčio suteikimo. Prieglobsčio prašytojai su savimi turėjo rašytinius prieglobsčio prašymus.

Pasak prieglobsčio prašytojų, VSAT pareigūnai į jų teikiamus prašymus nereagavo. Pareigūnų bendravimas su žmonėmis vyko Šalčininkų PKP patalpose, jiems buvo išduoti atsisakymo leisti atvykti kertant sieną dokumentai (priežastis – (C) „neturi galiojančios vizos ar leidimo gyventi“).

Prieglobsčio prašytojai pasidalino vaizdo įrašu, kuriame matyti, kaip asmenys sėdi ant grindų Šalčininkų PKP patalpose, netrukus prie jų prieina VSAT pareigūnas su, tikėtina, atsisakymo leisti atvykti dokumentu, kurį numeta prieglobsčio prašytojams, kelis kartus pakartoja angliškai „go, go“ (liet. „eikite, eikite“) ir apsisukęs nueina.

Po incidento VSAT informavo LRK, kad minėti Burundžio piliečiai buvo atvykę į Šalčininkų PKP, tačiau pasienio tikrinimo metu buvo nustatyta, jog jie neturėjo reikalingų dokumentų, suteikiančių teisę vykti per valstybės sieną, todėl buvo priimti sprendimai neleisti jiems atvykti. Užsieniečiai, VSAT teigimu, prašymų suteikti prieglobstį neteikė.

2.5. Ukrainos piliečių atvejis

Paskutinis LRK žinomas incidentas, 2025 m. įvykęs pasienyje su Baltarusija, yra susijęs su Ukrainos piliečiais ir jų bandymu pateikti prieglobsčio prašymus.

2025 m. III ketv. pabaigoje su LRK susisiekė į Medininkų PKP maršrutiniu autobusu Minskas – Vilnius atvykę trys Ukrainos piliečiai (visi – pilnamečiai vyrai, nesusiję giminytės ryšiais). Asmenys siekė kirsti Lietuvos sieną galiojančių biometrinių pasų pagrindu, tačiau nebuvo įleisti, nes neturėjo pakankamai lėšų ir nenurodė aiškaus kelionės tikslo. Tuomet, pasak Ukrainos piliečių, jie pareiškė turintys tarptautinės apsaugos poreikį ir negalintys grįžti atgal į Baltarusiją, tačiau į jų žodžiu pateiktus prieglobsčio prašymus VSAT pareigūnai neatsižvelgė. Asmenims buvo išduoti atsisakymo leisti atvykti dokumentai, kuriuose nurodytos neįleidimo priežastys: (E) „neturi atitinkamų dokumentų, pateisinančių buvimo tikslą ir sąlygas“ ir (G) „neturi pakankamai pragyvenimo lėšų buvimo laikotarpiui ir būdai arba lėšų grįžti į kilmės arba tranzito šalį“. Pasuose buvo paliktos atitinkamos žymos.

Po šio incidento VSAT informavo LRK, kad minėti Ukrainos piliečiai ketino vykti per Lietuvą tranzitu į kitą šalį, tačiau negalėjo nei nurodyti vykimo tikslo, nei paaiškinti, iš kokių lėšų planuoja gyventi, todėl nebuvo įleisti. Asmenims buvo paaiškinta, kad nevykdant teisėtų pareigūnų reikalavimų prieš juos gali būti panaudotos atitinkamos priemonės, tačiau to neprireikė ir asmenys buvo įsodinti į autobusą, vykstantį Baltarusijos kryptimi. Anot VSAT, vykdytų apklausų metu Ukrainos piliečiai apie prieglobsčio poreikį nebuvo užsiminę.

2.6. Kliūtys Baltarusijos pusėje

LRK gavo pranešimus apie kelis atvejus, kai prieglobsčio Lietuvoje ketinantys pasiprašyti žmonės susidūrė su kliūtimis dar Baltarusijos pusėje.

Pvz., 2025 m. I ketv. pereiti Baltarusijos pasieniečių kontrolės nepavyko dviem Gvinėjos piliečiams (vienas iš jų anksčiau jau buvo patekęs į Lietuvos pusę – žr. 2.1. *Gvinėjos piliečio atvejis*). Asmenys į Kamenyj Log PKP Baltarusijos pusėje vieną kartą atvyko pasamdytu automobiliu, kitą kartą nurodė turėję dviračius. Pasak jų, abu kartus Baltarusijos pareigūnai neleido jiems kirsti sienos ir vykti į Lietuvą. Priežastį, dėl kurių asmenims nebuvo leista išvykti iš Baltarusijos, nustatyti nepavyko dėl ganėtinai chaotiškos ir fragmentiškos komunikacijos. Neatmestina, kad bent jau antruoju bandymu priežastimi galėjo būti netinkama transporto priemonė – dviratis.

2025 m. II ketv. pabaigoje daugiau nei vieną kartą iš Baltarusijos bandė išvykti ir aukščiau minėti Burundžio piliečiai (žr. 2.4. *Burundžio piliečių atvejis*). Asmenys nurodė vykę autobusu. Tikslių priežasčių, dėl kurių asmenims nebuvo leista išvykti iš Baltarusijos, nustatyti nepavyko. Neatmestina, kad tai gali būti susiję su galiojančių išvykimo vizų neturėjimu ir / arba su faktu, kad šiuos asmenis Lietuvos pareigūnai prieš tai jau buvo atsisakę įleisti.

2025 m. II ketv. viduryje gauta informacijos apie Kamerūno pilietį, kuris taksi automobiliu atvyko į Kamenyj Log PKP, pasienyje stovinčio transporto eilėje įsėdo į patikrinimo laukiantį keleivinį autobusą ir galiausiai pasiekė Baltarusijos kontrolę. Vyras turėjo išvykimo vizą bei buvo įsitikinęs, kad pereis Baltarusijos pasieniečių patikrą, tačiau nebuvo išleistas iš Baltarusijos. Pats asmuo tvirtino iš Baltarusijos pareigūnų sužinojęs, kad pastarieji susiskambino su Lietuvos kolegomis ir gavo informacijos, kad kaimyninės šalies pareigūnai jo neįleis. Kamerūno pilietis naktį praleido sulaikytas Kamenyj Log PKP, o kitą dieną su baltarusių pareigūnų palyda grąžintas į Minską. Šio asmens istorija išskirtinė tuo, kad prieš bandant kirsti sieną jis el. paštu kreipėsi į MD bei gavo išaiškinimą, kad prašymą suteikti prieglobstį gali pateikti atvykęs į VSAT PKP. Vyras turėjo pasiruošęs rašytinį prieglobsčio prašymą, išvertė ir surašė tekstą lietuvių kalba.

3. Tarptautiniai oro uostai

Nors šioje ataskaitoje dėmesys iš esmės sutelkiamas į prieigos prie prieglobsčio procedūros pasienyje su Baltarusija ir Rusijos Federacija esančiuose PKP problematiką, atskirai paminėtina, kad 2025 m. trys prieglobsčio prašymai buvo registruoti Vilniaus tarptautiniame oro uoste. Visi trys prieglobsčio prašytojai buvo Ukrainos piliečiai. Vienu iš šių atvejų prieglobsčio prašymas buvo registruotas tik po LRK ir partnerių iš Jungtinių Tautų pabėgėlių agentūros (UNHCR) įsitraukimo.

2025 m. II ketv. pradžioje su LRK susisiekė VSAT Vilniaus PR Vilniaus oro uosto PU pareigūnų žinioje esantis Ukrainos pilietis, į Lietuvą atskridęs iš Sakartvelo. Vyras nurodė, kad jis nėra įleidžiamas, taip pat iš jo nepriimamas prieglobsčio prašymas.

Galviausiai VSAT atsižvelgė į LRK ir UNHCR pateiktas rekomendacijas ir suteikė asmeniui prieigą prie prieglobsčio procedūros. Atsižvelgiant į tai, kad ši ataskaita yra vieša, neatskleidžiamas asmens profilis ir su tuo susijusios jautrios asmeninės aplinkybės.

III. GALIMYBĖ PATEIKTI PRAŠYMĄ SUTEIKTI PRIEGLOBSTĮ DIPLOMATINĖSE ATSTOVYBĖSE

Remiantis MD pateikta informacija [43], **2025 m. iš Lietuvos Respublikos ambasados Minske nebuvo gauta prašymų suteikti prieglobstį**. Kaip jau buvo minėta, atsižvelgus į tai, kad nuo 2022 m. Lietuvos Respublikos ambasadoje Minske nebuvo registruota naujų prieglobsčio prašymų, o dėl visų minėtoje ambasadoje pateiktų prašymų jau yra priimti galutiniai sprendimai, LRK planavo nebeskirti dėmesio „ambasados procedūrai“ bei koncentruotis išskirtinai į prieigą prie prieglobsčio procedūros VSAT PKP. Vis dėlto, 2025 m. LRK gavo duomenų apie konkretų atvejį, kai užsienietė kreipėsi į Lietuvos Respublikos ambasadą Minske dėl prieglobsčio, tačiau prašymas iš jos nebuvo priimtas. Atsižvelgus į tai, nuspręsta dar neatsisakyti šios ataskaitos dalies.

2025 m. birželio ir liepos mėn. į LRK kelis kartus kreipėsi Rusijos pilietė. Moteris prašė pagalbos atvykstant į Lietuvą dėl persekiojimo grėsmės kilmės šalyje, akcentavo kritinių medicininių paslaugų trūkumą.

Moteris nurodė, kad, išsiaiškinusi, jog prašymą suteikti prieglobstį galima pateikti per diplomatinę atstovybę, ji iš anksto kreipėsi į URM bei Lietuvos Respublikos ambasadą Minske, galiausiai pati atvyko į Baltarusiją. Pasak moters, 2025 m. balandžio pabaigoje, iš anksto telefonu sudėrė vizitą, ji atvyko į Lietuvos ambasadą ir bandė kreiptis dėl prieglobsčio, tačiau prašymo suteikti prieglobstį iš jos nepriėmė.

Moters teigimu, ambasados priimamojo langelyje iš gatvės pusės prašymus priimanti ambasados darbuotoja patikrino moters pateiktą Rusijos piliečio pasą, patvirtino jos asmens tapatybę, užregistravo kreipimąsi. Po registracijos darbuotoja paėmė moters pasą ir jį išsinešė, o pati moteris liko laukti prie priimamojo langelio lauke.

Kaip pasakojo moteris, po maždaug 15–20 min. į priimamąjį įėjo neprisistatęs ambasados darbuotojas, kuris grąžino jai pasą ir nurodė, kad prieglobsčio prašymo iš jos nepriims. Moteris nurodė, kad gegužės mėn. ji pakartotinai kreipėsi į ambasadą ir URM el. paštu, tačiau atsakymo negavo.

LRK nėra žinoma daugiau šio incidento detalių. Bendravimas su moterimi buvo chaotiškas, nenuoseklus, o jos pateikta informacija apie bendravimą su Lietuvos valstybės institucijomis – fragmentuota. Vis dėlto, įvertinus aprašytas aplinkybes ir įvykių chronologiją, labai tikėtina, kad tai yra ta pati situacija, kuri aprašoma aukščiau minėtoje 2025 m. gruodžio 1 d. Seimo kontrolierių pažymoje dėl skundo prieš Lietuvos Respublikos ambasadą Baltarusijos Respublikoje[44].

[43] 2025 m. sausio 5 d. neformalus LRK susirašinėjimas el. paštu su MD Prieglobsčio skyriumi.

[44] Žr. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolieriaus 2025 m. gruodžio 1 d. pažymą Nr. PA-214 „Dėl X skundo Nr. 5D-2025/2.1-828 prieš Lietuvos Respublikos ambasadą Baltarusijos Respublikoje“, prieiga: <https://www.lrski.lt/documents/pazyma-del-x-skundo-nr-5d-2025-2-1-828-pries-lietuvos-respublikos-ambasada-baltarusijos-respublikoje/>

**Lietuvos
Raudonasis
Kryžius**

J. Jasinskio g. 16B
03163 Vilnius
info@redcross.lt

